JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
F. G. JACOBS
16 päivänä maaliskuuta 2000 *

1. Tässä tapauksessa, joka seuraa asiaa Bellone vastaan Yokohama,[1] Pretore di Brescia (Italia) esittää ennakkoratkaisukysymyksiä perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta sekä palveluiden tarjoamisen vapautta koskevien määräysten tulkinnasta ja vaikutuksista suhteessa edustussopimukseen. Jäljempänä esitetyistä syistä katson kuitenkin, että Pretoren käsiteltävänä oleva riita-asia voidaan ratkaista jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta 18 päivänä joulukuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 86/653/ETY/ETY perusteella.[2]

Asian tausta

2. Asia Bellone koski 3.5.1985 annetun Italian lain nro 204 ja Italian Codice Civilen (siviililaki) 1418 §:n, sellaisina kuin Italian tuomioistuimet tulkitsivat näitä säännöksiä niiden soveltamisen kannalta merkityksellisenä ajankohtana, yhteensopivuutta mainitun direktiivin kanssa.[3]

3. Lain nro 204 2 §:n mukaan jokaisessa Italian kauppakamarissa on pidettävä kauppa- ja myyntiedustajista rekisteriä, jonne "on merkittävä kaikki kauppa- tai myyntiedustajan toimintaa harjoittavat henkilöt". Lain nro 204 9 §:ssä "kielletään henkilöä, jota ei ole merkitty tässä laissa tarkoitettuun rekisteriin, harjoittamasta kauppa- tai myyntiedustajan toimintaa". Codice Civilen 1418 §:ssä säädetään, että "sopimus on mitätön, jos se on pakottavan säännön vastainen".[4] Italian Corte di Cassazione päätti vuonna 1989, että lain nro 204 9 § on pakottava sääntö. Tämän vuoksi rekisteriin merkitsemättömän henkilön tekemä edustussopimus on mitätön, eikä tällainen henkilö voi vaatia oikeusteitse harjoittamaansa toimintaan liittyviä välityspalkkioita.

4. Direktiivin 86/653/ETY tarkoituksena on yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lakeja, jotka koskevat kauppaedustussopimuksen osapuolten välistä oikeussuhdetta, ja suojella kauppaedustajien etuja.[5] Tämän päämäärän saavuttamiseksi direktiivissä sää-

* Alkuperäinen kieli: englanti.

1 — Asia C-215/97, tuomio 30.4.1998 (Kok. 1998, s. I-2191).

2 — EYVL 1986, L 382, s. 17.

3 — GURI nro 119, 22.5.1985, s. 3623.

4 — Italiaksi säännös kuuluu seuraavasti: "il contratto è nullo quando è contrario a norme imperative".

5 — Direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan kauppaedustajalla tarkoitetaan "itsenäistä välittäjää, jolla on pysyvä valtuutus neuvotella tavaroiden myynnistä ja ostosta toisen henkilön puolesta — — tai neuvotella ja tehdä sopimuksia tällaisista liiketoimista päämiehen nimissä ja lukuun".

detään kauppaedustajien ja päämiesten oikeuksista ja velvollisuuksista (3—5 artikla), kauppaedustajan palkkiosta (6—12 artikla) sekä edustussopimuksen tekemisestä ja lakkaamisesta (13—20 artikla). Direktiivi ei sääntele kauppaedustajien rekisteröimistä, ja eräät jäsenvaltiot vaativat kauppaedustajien merkitsemistä rekisteriin. Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin katsoi asiassa Bellone, ettei direktiivi sulje jäsenvaltiolta pois mahdollisuutta ylläpitää rekisteriä kauppaedustajista.[6] Kuitenkin yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että direktiivissä säädetään tyhjentävästi edustussopimuksen pätevyyden edellytyksistä. Siten yhteisöjen tuomioistuin katsoi asiassa antamassaan tuomiossa, että direktiivin "vastaisena on pidettävä kansallista lainsäädäntöä, jonka mukaan edustussopimuksen pätevyyden edellytyksenä on se, että kauppaedustaja on merkitty erityiseen rekisteriin".[7] Kun otetaan huomioon ratkaisun Bellone asialliset olosuhteet, tämän lausuman täytyy katsoa merkitsevän, että Italian tuomioistuinten tulkinta, jonka mukaan lain nro 204 9 § on Codice Civilen 1418 §:ssä tarkoitettu pakottava säännös, oli ristiriidassa direktiivin 86/653/ETY kanssa.

5. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Bellone antaman tuomion valossa Italian Corte di Cassazione on vähän aikaa sitten muuttanut näkemystään lain nro 204 9 §:n ja Codice Civilen 1418 §:n vaikutuksesta. Corte di Cassazione katsoi 18.5.1999 antamassaan tuomiossa nro 4817, että lain nro 204 mukaisen rekisteröitymisen laiminlyömisestä ei seuraa edustussopimusten mitättömyys. Tämä tuomio annettiin kuitenkin tässä tapauksessa tehdyn ennakkoratkaisupyynnön jälkeen, eikä siihen ole vedottu yhteisön tuomioistuimelle tämän tapauksen yhteydessä esitetyissä huomautuksissa.

Tosiseikat ja asianosaisten väitteet

6. Ennakkoratkaisupyynnössä esitetyt tosiseikat ovat seuraavat. Kantaja, Centrosteel Srl, on italialainen yritys, jonka pääkonttori sijaitsee Bresciassa. Se ei ole rekisteröitynyt kauppaedustajaksi lain nro 204 säännösten mukaisesti. Vastaaja, Adipol GmbH, on itävaltalainen yritys, jonka pääkonttori sijaitsee Wienissä. Centrosteel teki suullisen sopimuksen Adipolin kanssa vuoden 1989 lopussa tai 1990 alussa metallituotteiden ja romumetallin ostajien ja myyjien hankkimisesta sekä Italiasta että ulkomailta. Adipol lopetti sopimuksen vuonna 1991. Centrosteel väittää toimineensa Adipolin edustajana tänä aikana ja olevansa oikeutettu 170 600 Itävallan šillingin (ATS) välityspalkkioon palveluksistaan. Se vaatii pääasiassa, että Adipol määrättäisiin maksamaan tämä summa.

7. Adipol väittää, että maksumääräystä ei voida antaa. Koska Centrosteel ei ollut rekisteröitynyt lain nro 204 mukaisesti, edustussopimus on Italian vuoden 1989 oikeuskäytännön mukaan mitätön ja täytäntöönpanokelvoton. Centrosteel vastaa tähän, että laki nro 204 on ristiriidassa direktiivin 86/653/ETY kanssa ja että

6 — Tuomion 11 kohta.
7 — Tuomion 18 kohta.

edustussopimus tulee sen vuoksi panna täytäntöön. Adipol väittää puolestaan, että Centrosteel ei voi tukeutua direktiiviin, sillä direktiiveillä ei voi yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olla välittömiä oikeusvaikutuksia yksityisten oikeussubjektien välisissä suhteissa.

Kysymykset

8. Asianosaisten esitettyä nämä väitteet Pretore di Brescia katsoo, että yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa Bellone ei auta häntä ratkaisemaan pääasian riitakysymyksiä. Koska direktiivillä 86/653/ETY ei ole välitöntä oikeusvaikutusta yksityisten oikeussubjektien välisissä suhteissa, on välttämätöntä tukeutua perustamissopimuksen määräyksiin. Pretore on tämän vuoksi lykännyt pääasian käsittelyä ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kysymykset:

"1) Miten on tulkittava EY:n perustamissopimuksen 52, 53, 54, 55, 56, 57 ja 58 artiklaa (joista on tullut EY 43—48 artikla) ja rajoitetaanko vuonna 1985 annetun Italian lain nro 204 2 ja 9 §:ssä sijoittautumisvapautta, kun niiden nojalla kauppaedustajan toimintaa harjoittavat on merkittävä erityiseen rekisteriin ja kun rekisteröimättömän kauppaedustajan tekemät edustussopimukset ovat mitättömiä?

2) Onko sellainen kansallinen sääntely, jonka mukaan edustussopimuksen pätevyys edellyttää kauppaedustajan merkitsemistä erityiseen rekisteriin, perustamissopimuksen 52—58 artiklassa (joista on tullut EY 43—48 artikla) olevien sijoittautumisvapautta koskevien määräysten vastainen?

3) Onko sellainen kansallinen sääntely, jonka mukaan edustussopimuksen pätevyys edellyttää kauppaedustajan merkitsemistä erityiseen rekisteriin, perustamissopimuksen 59—66 artiklassa (joista on tullut EY 49—55 artikla) olevien palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien määräysten vastainen?"

Tutkittavaksi ottaminen

9. Kaikki tahot, jotka ovat toimittaneet huomautuksia yhteisöjen tuomioistuimelle — Adipol, Italian hallitus ja komissio — ovat esittäneet ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamista koskevia prosessiväitteitä. Nämä väitteet voidaan jakaa kahteen ryhmään. Ensinnäkin väitetään, että ennakkoratkaisupyyntöä rasittavat tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat virheet. Toiseksi väitetään, ettei yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisu esitettyihin kysymyksiin ole välttämätön, jotta Pretore di Brescia voisi antaa tuomion pääasiassa.

Ennakkoratkaisupyynnön tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat virheet

10. Adipol esittää kaksi väitettä, jotka liittyvät ennakkoratkaisupyynnön tosiasiallisiin ja oikeudellisiin perusteisiin. Ensinnäkin se väittää, toisin kuin mitä Pretore di Brescia toteaa ennakkoratkaisupyynnössä, ettei Centrosteel toiminut sen kauppaedustajana. Centrosteel sai ainoastaan eräitä maksuja Adipolilta, jotka perustuivat Adipolin työntekijän ja Centrosteelin toimitusjohtajan, joka on edellisen puoliso, väliseen pätevyydeltään kyseenalaiseen järjestelyyn. Ennakkoratkaisupyyntö on siksi jätettävä tutkimatta, koska se perustuu vääriin tosiseikkoihin ja näiden seikkojen virheelliseen oikeudelliseen arviointiin.

11. Tämä väite on perusteeton. On selvää, että EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) mukaisessa menettelyssä on kansallisten tuomioistuinten asia esittää tosiseikat ja päättää näiden tosiseikkojen valossa siitä, onko ennakkoratkaisulle tarvetta, sekä niiden kysymysten merkityksellisyydestä, jotka ne esittävät yhteisön tuomioistuimelle. Yhteisöjen tuomioistuin antaa tuomionsa "ilman, että sen olisi periaatteessa otettava huomioon niitä olosuhteita, jotka ovat antaneet kansalliselle tuomioistuimelle aiheen esittää sille nämä kysymykset". [8] Siten tämän ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamiseen ei voi vaikuttaa se, onko Pretore di Brescian oletus, jonka mukaan Centrosteel toimi Adipolin edustajana, oikea vai ei.

12. Toiseksi Adipol väittää, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta, koska pääasian asianosaiset eivät ole vedonneet vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten merkitykseen. Pretore di Brescia sisällytti nämä määräykset yhteisöjen tuomioistuimelle osoitettuihin kysymyksiin antamatta asianosaisille mahdollisuutta lausua niiden merkityksestä.

13. Tämäkin väite on perusteeton. Yhteisöjen tuomioistuimen 177 artiklan mukainen toimivalta on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan riippumaton siitä, onko ennakkoratkaisupyyntö kansallisten menettelysääntöjen mukainen. [9] Mikäli, kuten Adipol väittää, Pretoren ennakkoratkaisupyyntö loukkasi asianosaisten Italian lain mukaisia prosessuaalisia oikeuksia, tämä asia on saatettava italialaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

14. Komissio katsoo, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta, koska kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjen mukaan italialaisilla tuomioistuimilla ei ole toimivaltaa käsitellä Adipolin ja Centrosteelin välistä pääasiaa. Adipolin ja Centrosteelin välisellä sopimuksella on komission mukaan läheisempi yhteys Itävaltaan

8 — Yhdistetyt asiat C-297/88 ja C-197/89, Dzodzi, tuomio 18.10.1990 (Kok. 1990, s. I-3763, Kok. Ep. X, s. 555, 39 kohta. Ks. myös asia C-352/95, Phytheron International, tuomio 20.3.1997 (Kok. 1997, s. I-1729, 11-14 kohta).

9 — Katso asia C-39/94, SFEI ym., tuomio 11.7.1996 (Kok. 1996, s. I-3547, 24 kohta); asia 65/81, Reina, tuomio 14.1.1982 (Kok. 1982, s. 33, Kok. Ep. VI, s. 285, 7 ja 8 kohta) ja asia C-10/92, Balocchi, tuomio 20.10.1993 (Kok. 1993, s. I-5105, 16 ja 17 kohta).

kuin Italiaan, koska se tehtiin Itävallassa ja pantiin suurimmaksi osaksi täytäntöön Puolassa. Itävalta on tämän vuoksi oikea foorumi pääasian käsittelylle.

15. Tätäkään väitettä ei voida hyväksyä. Pretore di Brescian väitetty puuttuva toimivalta pääasiassa ei voi vaikuttaa ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamiseen. Samoin kuin yhteisöjen tuomioistuimen 177 artiklan mukainen toimivalta antaa ennakkoratkaisuja on riippumaton kansallisista menettelysäännöistä, sen toimivalta ei voi myöskään riippua kansainvälisen yksityisoikeuden foorumisääntöjen noudattamisesta. Näiden sääntöjen noudattaminen kuuluu yksinomaan italialaisille tuomioistuimille, jotka viime kädessä kantavat vastuun pääasian ratkaisemisesta.

Esitettyihin kysymyksiin annettavan yhteisöjen tuomioistuimen päätöksen välttämättömyys pääasian ratkaisun kannalta

16. Adipol, Italian hallitus ja komissio kaikki väittävät, että Pretore di Brescian esittämillä kysymyksillä ei ole merkitystä pääasian ratkaisun kannalta. Ne ovat esittäneet seuraavat perustelut tälle väitteelle.

17. Komissio väittää, että pääasia olisi tullut ratkaista Itävallan eikä Italian lain mukaan. Itävallan laki ei sisällä vaatimusta, jonka mukaan kauppaedustajat tulee merkitä rekisteriin. Tämän vuoksi yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisu tällaisen vaatimuksen perustamissopimuksen mukaisuudesta ei ole välttämätön eikä relevantti pääasian ratkaisun kannalta.

18. Tämä väite ei mielestäni ole vakuuttava. Yhteisöjen tuomioistuimen asiana ei ole tutkia tosiseikkoja eikä sitä, mitä lakia pääasiassa tulee soveltaa kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjen mukaan.

19. Komissio väittää myös Italian hallituksen tukemana, että Pretoren kysymyksiin annettavalla vastauksella ei ole merkitystä pääasian ratkaisun kannalta, koska kansallisten tuomioistuinten velvollisuutena on tulkita kansallista lakia yhteisön direktiivien mukaisesti. Pretoren täytyy siksi tulkita Italian lakia siten, ettei lain nro 204 mukaisen rekisteröitymisen laiminlyönnistä seuraa edustussopimuksen mitättömyys. Italian hallitus korostaa, että Pretorella on valta toimia näin, sillä Italian laissa ei ole säännöksiä, joissa nimenomaisesti säädettäisiin, että rekisteriin merkitsemisen laiminlyönnistä seuraa sopimuksen mitättömyys. Siten pääasia voidaan ratkaista ilman perustamissopimuksen vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten soveltamista, eikä yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Bellone antamaa tuomiota tarvitse harkita uudelleen näiden määräysten perusteella.

20. Se seikka, että asia voitaisiin ehkä ratkaista tulkitsemalla kansallista lakia direktiivin mukaisesti, ei ole mielestäni riittävä peruste katsoa, että kansallisen tuomioistuimen esittämät kysymykset olisivat merkityksettömiä. Tämä seikka voi itse asiassa tarjota perustan kysymyksiin vastaamiselle. Kun yhteisöjen tuomioistuin voi auttaa kansallista tuomioistuinta, sen ei tarvitse rajoittua niihin säännöksiin, jotka on mainittu ennakkoratkaisupyynnössä.

21. Komissio ja Adipol väittävät lopuksi, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta, koska pääasia koskee italialaisen henkilön johtaman italialaisen yhtiön [10] ja itävaltalaisen yhtiön välistä sopimusta, joka tehtiin, pantiin täytäntöön ja lopetettiin vuosien 1989 ja 1991 välisenä aikana. Tällöin Itävalta ei ollut EU:n eikä ETA:n jäsen. Tästä seuraa niiden mukaan, että Centrosteel on tilanteessa, jota yhteisön juristit usein kutsuvat jäsenvaltion sisäiseksi suhteeksi, eikä se voi vedota ennakkoratkaisupyynnössä viitattuihin perustamissopimuksen määräyksiin. Näiden määräysten tulkinnalla ei siten voi mitenkään olla merkitystä pääasian ratkaisun kannalta.

22. Mielestäni tämä väite ei ole vakuuttava.

10 — Vastaajan esittämistä asiakirjoista ilmenee, että Centrosteelin johtajalla on kaksi kansalaisuutta, Saksan ja Italian.

23. Ensinnäkin, vaikka yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, ettei se vastaa yleisluonteisiin tai hypoteettisiin kysymyksiin, [11] eikä sellaisia yhteisön oikeuden säännöksiä koskeviin kysymyksiin, joita ei ilmeisesti voi soveltaa taikka joilla ei selvästi ole merkitystä pääasian ratkaisun kannalta, [12] yhteisöjen tuomioistuin on tähän mennessä käyttänyt valtaansa jättää ennakkoratkaisupyyntö tutkimatta sen merkityksettömyyden perusteella varsin säästeliäästi. [13] Yhteisöjen tuomioistuimen lähestymistapaa havainnollistaa se, että asiassa Bertini se vastasi ennakkoratkaisupyyntöön, vaikka se totesi, että "tässä tapauksessa on vaikea ymmärtää, miten tuomioistuimelta pyydetyt vastaukset voivat vaikuttaa pääasian ratkaisuun". [14] Tuoreemmissa asioissa Tombesi ym. [15] yhteisöjen tuomioistuimelle esitettiin kysymyksiä direktiivien 91/156/ETY ja 91/689/ETY tulkinnasta. [16] Se katsoi kysymysten tutkittavaksi ottamisen osalta, että "vaikka tietyt pääasioissa kyseessä olevat tosiseikat ovat tapahtuneet jo ennen kuin direktiiviä 91/156/ETY, direktiiviä 91/689/ETY ja asetusta (ETY) N:o 259/93 on voitu soveltaa, voidaan todeta, että ennakkoratkaisupyynnöissä on esitetty asioissa kyseessä olevien tosiseikkojen tiivistelmä ja että kansalliset tuomioistuimet viittaavat

11 — Katso asia C-83/91, Meilicke, tuomio 16.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4871, Kok. Ep. XIII, s. I-107, 25 kohta).

12 — Katso esim. asia 126/80, Salonia, tuomio 16.6.1981 (Kok. 1981, s. 1563, Kok. Ep. VI, s. 133, 6 kohta) ja asia C-446/93, SEIM, tuomio 18.1.1996 (Kok. 1996, s. I-73, 28 kohta).

13 — Katso asia C-343/90, Lourenço Dias, tuomio 16.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4673, Kok. Ep. XIII, s. I-69); asia C-18/93, Corsica Ferries, tuomio 17.5.1994 (Kok. 1994, s. I-1783, Kok. Ep. XV, s. I-147, 14 ja 15 kohta) ja yhdistetyt asiat C-279/96—C-281/96, Ansaldo Energia ym., tuomio 15.9.1998 (Kok. 1998, s. I-5025, 33 ja 34 kohta).

14 — Yhdistetyt asiat 98/85, 162/85 ja 258/85, Bertini ym., tuomio 12.6.1986 (Kok. 1986, s. 1885, 8 kohta).

15 — Yhdistetyt asiat C-304/94, C-330/94, C-342/94 ja C-224/95, Tombesi ym., tuomio 25.6.1997 (Kok. 1997, s. I-3561).

16 — Jätteistä annetun direktiivin 75/442/ETY muuttamisesta 18 päivänä maaliskuuta 1991 annettu neuvoston direktiivi 91/156/ETY (EYVL 1991 L 78, s. 32) ja vaarallisista jätteistä, 12 päivänä joulukuuta 1991 annettu neuvoston direktiivi 91/689/ETY (EYVL 1991 L 377, s. 20).

ennakkoratkaisukysymyksillään nimenomaisesti näihin yhteisön säädöksiin. Näin ollen kaikki yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt kysymykset on syytä käsitellä". [17]

24. Tämä jalomielinen suhtautumistapa ensiarviolta merkityksettömiä kysymyksiä kohtaan on mielestäni täysin asianmukainen, kun otetaan huomioon perustamissopimuksen 177 artiklassa tarkoitetun menettelyn tarkoitus ja perustavaa laatua oleva merkitys. [18] Ennakkoratkaisupyyntö tulisi jättää tutkimatta vain, jos on ilmeistä, ettei sillä ole mitään liittymäkohtaa pääasian asiakysymyksiin. Tämä on ilmeisen harvinainen tilanne, ja yhteisöjen tuomioistuimen tuoreesta oikeuskäytännöstä löytyy vain yksi tällainen esimerkki. Asiassa Falciola [19] Tribunale amministrativo regionale di Lombardia kysyi yhteisön tuomioistuimelta lähinnä sitä, estääkö Italian laki, joka rajoitti italialaisten tuomarien immuniteettia vahingonkorvausvastuun osalta, tuomareita hoitamasta tehtäväänsä puolueettomalla ja tyydyttävällä tavalla. Nämä kysymykset esitettiin sellaisen oikeudenkäynnin yhteydessä, joka koski Pavian kunnan julkista rakennusurakkaa koskevan sopimuksen antamista rakennusliike Impresa Falciola Angelon kilpailijalle. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että esitetyt kysymykset eivät liittyneet tapauksen tosiseikastoon, koska ne eivät mitenkään koskeneet julkisia hankintoja koskevia yhteisön sääntöjä. [20]

25. On helppoa havaita, että tässä tapauksessa olosuhteet eroavat niistä, jotka esiintyivät asiassa Falciola. Tässä tapauksessa esitetyt kysymykset eivät ole täysin vailla yhteyttä pääasian tosiseikkoihin, tuomari on viitannut nimenomaisesti yhteisön oikeuden säännöksiin, ja, kuten tuomioistuin katsoi tapauksessa Tombesi, saattaa olla asianmukaista vastata kysymyksiin, jotka koskevat tapahtumia, jotka edeltävät niiden yhteisön sääntöjen voimaantuloa, joiden tulkinnasta on kysymys.

26. Joka tapauksessa niihin huolenaiheisiin, jotka ovat kansallisen tuomioistuimen kysymysten taustalla, voidaan, kuten komissio itsekin toteaa, vastata selvittämällä direktiivin 86/653/ETY vaikutusta. Tämän direktiivin soveltuminen ei edellytä rajanylittävien tekijöiden olemassaoloa. Komission ja Adipolin väitteet eivät siten menesty, jos yhteisöjen tuomioistuin vastaa Pretoren kysymyksiin direktiivin eikä perustamissopimuksen vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten perusteella.

17 — Tuomion 40 kohta.

18 — Katso myös tätä näkökohtaa tukeva asia C-105/94, Celestini, tuomio 5.6.1997 (Kok. 1997, s. I-2971, 22 kohta) ja julkisasiamies Fennellyn ratkaisuehdotus asiassa C-266/96, Corsica Ferries France, tuomio 18.6.1998 (Kok. 1998, s. I-3949, 20 kohta).

19 — Asia C-286/88, Falciola, määräys 26.1.1990 (Kok. 1990, s. I-191).

20 — Katso myös asia C-428/93, Monin Automobiles, määräys 16.5.1994 (Kok. 1994, s. I-1707, Kok. Ep. XV, s. I-139) ja yhdistetyt asiat C-422/93, C-423/93 ja C-424/93, Zabala Erasun ym., tuomio 15.6.1995 (Kok. 1995, s. I-1567), jotka koskevat kysymyksiin vastaamisen tarpeellisuutta tilanteessa, jossa menettely pääasiassa on muodostunut riidanalaiseksi.

27. On siten asianmukaista tarkastella ennakkoratkaisupyynnön aineellisia perusteita.

Aineelliset perusteet

28. Pretore di Brescian esittämät kysymykset koskevat sellaisten kansallisten säännösten, joiden mukaan kauppaedustajien merkitseminen rekisteriin on pakollista ja rekisteriin merkitsemättömän henkilön tekemä edustussopimus on mitätön, yhteensopivuutta perustamissopimuksen vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten kanssa.

29. Ennen kuin näihin laajoihin kysymyksiin voidaan yrittää vastata, on muistettava asiayhteys, jossa ne ovat tulleet esille. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi tapauksessa Bellone, että sellainen kansallinen säännös, jonka mukaan edustussopimuksen pätevyyden edellytyksenä on se, että kauppaedustaja on merkitty rekisteriin, on direktiivin 86/653/ETY vastainen. Esillä olevassa asiassa Centrosteel vetoaa tähän tuomioon perustellakseen vaatimustaan, jonka mukaan Adipol täytyy velvoittaa maksamaan välityspalkkio, joka perustuu väitteen mukaan osapuolten väliseen sopimukseen. Kuitenkin Pretore di Brescia katsoo, ettei Centrosteel voi vedota direktiiviin 86/653/ETY, koska direktiiveillä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta yksityisten oikeussubjektien välisissä suhteissa. Tämän vuoksi viitataan perustamissopimuksen määräyksiin.

30. Kuten komissio ja Italian hallitus ovat huomauttaneet, tässä tapauksessa ei kuitenkaan ole välttämätöntä tukeutua perustamissopimuksen määräyksiin, koska pääasian riitakysymykset voidaan ratkaista direktiivin 86/653/ETY ja direktiivien oikeusvaikutuksia koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella.

31. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivi ei voi yksin asettaa velvollisuuksia yksityisille oikeussubjekteille.[21] Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaista on kuitenkin myös se, että jäsenvaltioiden tuomioistuinten velvollisuutena oli tulkita kansallisia lakeja mahdollisimman pitkälle sellaisella tavalla, että direktiivillä tavoiteltu tulos saavutetaan. Velvollisuus tulkita kansallisia lakeja direktiivien mukaisesti koskee sekä yksityisten ja julkisten viranomaisten välisiä riitoja[22] että yksityisten välisiä riitoja.[23] Tapauksessa Marleasing[24] yhteisöjen tuomioistuin katsoi tämän mukaisesti asiassa annetussa tuomiossa, että espanjalaisten tuomioistuinten velvollisuutena on tulkita Espanjan lakia direktiivin 68/151/ETY mukaisesti.[25] Koska direktiivissä luetellaan tyhjentävästi perusteet, joilla yhtiö voidaan

21 — Asia 152/84, Marshall, tuomio 26.2.1986 (Kok. 1986, s. 723, Kok. Ep. VIII, s. 457, 48 kohta) ja asia C-91/92, Faccini Dori, tuomio 14.7.1994 (Kok. 1994, s. I-3325, 26 kohta).

22 — Ks. esim. asia 14/83, von Colson ja Kamann, tuomio 10.4.1984 (Kok. 1984, s. 1891, Kok. Ep. VII, s. 557) ja asia C-131/97, Carbonari ym., tuomio 25.2.1999 (Kok. 1999, s. I-1103, 48 kohta)

23 — Katso esimerkiksi asia 79/83, Harz, tuomio 10.4.1984 (Kok. 1994, s. 1921) ja asia C-334/92, Wagner Miret, tuomio 16.12.1993 (Kok. 1993, s. I-6911, Kok. Ep. XIV, s. I-525).

24 — Asia C-106/89, Marleasing, tuomio 13.11.1990 (Kok. 1990, s. I-4135, Kok. Ep. X, s. I-599).

25 — Niiden takeiden yhteensovittamisesta yhdenveroisiksi, joita jäsenvaltioissa vaaditaan perustamissopimuksen 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niiden jäsenten sekä ulkopuolisten etujen suojaamiseksi, 9 päivänä maaliskuuta 1968 annettu ensimmäinen neuvoston direktiivi 68/151/ETY (EYVL 1968 L 65 s. 8).

todeta pätemättömäksi, ja koska nämä perusteet eivät sisältäneet yhtiön todellisuudessa harjoittamaa laitonta toimintaa (toisin kuin perustamiskirjassa mainitun tarkoituksen), kansallinen tuomioistuin ei voinut yhteisön oikeuden nojalla todeta vastaajayhtiötä, La Comercialia, pätemättömäksi laillisen tarkoituksen puuttumisen vuoksi, vaikka se olisi, kuten Marleasing väitti, perustettu yksinomaan tarkoituksena loukata velkojien oikeuksia.

32. Yhteisöjen tuomioistuimen tunnustamat lain yleiset periaatteet asettavat kuitenkin tiettyjä rajoituksia velvollisuudelle tulkita kansallista lakia direktiivien mukaisesti. Toisaalta, kuten tuomioistuin katsoi asiassa Pretore di Salò, kansallisen lain tulkinnalla ei saa muodostaa uutta rikosoikeudellista vastuuta tai ankaroittaa olemassaolevaa rikosoikeudellista vastuuta, jota ilman direktiiviä ei olisi ollut olemassa. [26] Toisaalta kansallista tuomioistuinta ei vaadita tulkitsemaan kansallista oikeutta tavalla, joka olisi vastoin asiaan liittyvän lainsäädännön nimenomaista sanamuotoa. [27]

33. Yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisulla asiassa Arcaro ei ole vaikutusta näihin hyvin vakiintuneisiin kansallisen lain tulkintaa koskeviin periaatteisiin. [28] Vastaajaa syytettiin kyseisessä tapauksessa italialaisessa tuomioistuimessa siitä, että hän oli heittänyt vaarallisia aineita luontoon ilman vaadittua lupaa. Italialainen tuomioistuin epäili Italian lain, jonka nojalla vastaajaa syytettiin, yhdenmukaisuutta kahden direktiivin kanssa, joiden täytäntöönpanoon lailla pyrittiin. Tämän vuoksi italialainen tuomioistuin kysyi yhteisöjen tuomioistuimelta, voitaisiinko ottaa käyttöön menettely "sellaisten kansallisten säännösten sulkemiseksi pois kansallisesta oikeusjärjestyksestä, jotka ovat yhteisön oikeuden kanssa yhteensopimattomia". Yhteisöjen tuomioistuin vastasi, että kansallisten tuomioistuinten tulee todellakin tulkita kansallista lakia yhteisön direktiivien mukaisesti, [29] mutta jatkoi seuraavasti: [30]

" — — kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta viitata direktiivin sisältöön tulkitessaan asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä on kuitenkin *rajoitettu silloin, kun tämän tulkinnan perusteella yksityistä vastaan voidaan vedota velvoitteeseen, josta säädetään täytäntöönpanemattomassa direktiivissä* tai sitä suuremmalla syyllä silloin, kun tällainen tulkinta johtaa siihen, että näiden säännösten vastaisesti toimiville henkilöille syntyy direktiivin perusteella ja sen täytäntöönpanemiseksi annetun lainsäädännön puuttuessa rikosoikeudellinen vastuu tai että tällainen vastuu ankaroituu (ks. em. asia Kolpinghuis Nijmegen, 13 ja 14 kohta)."

34. Tämä kanta näyttäisi rajoittavan valtavasti periaatetta, jonka mukaan kansallista lakia on tulkittava yhteisön direktiivien mukaisesti. [31] En kuitenkaan ole sitä mieltä, että kannanottoa tulisi tulkita tällä

26 — Asia 14/86, Pretore di Salò, tuomio 11.6.1987 (Kok. 1987, s. 2545, Kok. Ep. IX, s. 111). Ks. myös asia 80/86, Kolpinghuis Nijmegen, tuomio 8.10.1987 (Kok. 1987 (Kok. 1987, s. 3969, Kok. Ep. IX, s. 213).

27 — Ks. esim. edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Wagner Miret, tuomion 22 kohta. Ks. myös julkisasiamies Van Gervenin ratkaisuehdotus asiassa C-262/88, Barber, tuomio 17.5.1990 (Kok. 1990, s. I-1889 ja erityisesti s. I-1937, Kok. Ep. X, s. 425), jossa todetaan, että yhteisön oikeus ei velvoita kansallisia tuomioistuimia tulkitsemaan lakia contra legem, sekä julkisasiamies Saggion 16.12.1999 esittämä ratkaisuehdotus yhdistetyissä asioissa C-240/98 ja C-244/98, Quintero ym., vireillä yhteisöjen tuomioistuimessa, ratkaisuehdotuksen 28 kohta.

28 — Asia C-168/95, Arcaro, tuomio 26.9.1996 (Kok. 1996, s. I-4703).

29 — Tuomion 41 kohta.

30 — Tuomion 42 kohta; kursivointi tässä.

31 — Ks. Craig, P., "Direct Effect, Indirect Effect and the Construction of National Legislation", 1997, *E. L. Rev.*, s. 519, 527.

tavalla. Tämä kanta otettiin rikosoikeudenkäynnin yhteydessä, ja asia Kolpinghuis, johon yhteisöjen tuomioistuin viittasi, koski niin ikään rikosoikeudellista vastuuta. Siinä tapauksessa, että kanta sanamuotonsa perusteella soveltuisi rikosoikeudellisen yhteyden ulkopuolella, sitä on vaikea sovittaa yhteen sekä tuomioistuimen aikaisemman että myöhemmän oikeuskäytännön kanssa. [32]

35. Yhteenvetona katson, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetaan kaksi sääntöä: 1) direktiivi ei voi *yksin* ilman asianmukaisen kansallisen täytäntöönpanolain tukea asettaa velvollisuuksia yksityisille oikeussubjekteille; [33] 2) kansallisten tuomioistuinten on kuitenkin tulkittava kansallista lakia, niin pitkälle kuin mahdollista, asiaan liittyvien direktiivien sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti. Vaikka yksin tulkinnan perusteella ja ilman direktiivin täytäntöönpanemiseksi annetun kansallisen lain tukea rikosoikeudellinen vastuu ei voi syntyä tai ankaroitua, se voi hyvinkin johtaa yksityisen oikeussubjektin siviilioikeudelliseen vastuuseen tai siviilioikeudelliseen velvoitteeseen, jota ei olisi muuten ollut olemassa.

36. Nämä kaksi sääntöä vaikuttavat tähän yhteisöjen tuomioistuimessa käsiteltävänä olevaan tapaukseen. Pretore di Brescian velvollisuutena on ottaa huomioon direktiivi 86/653/ETY tulkitessaan lain nro 204 9 §:ää ja Italian Codice Civilen 1418 §:ää. Hänen ei tarvitse päätyä lopputulokseen, joka olisi Italian lain nimenomaisten säännösten vastainen, mutta tässä tapauksessa tilanne ei vaikuttaisi olevan tämä. Italian hallituksen mukaan Italian lainsäädännössä ei ole säännöksiä, joiden perusteella edustajien, joita ei ole merkitty lain nro 204 mukaisesti rekisteriin, tekemät sopimukset olisivat nimenomaisesti mitättömiä. Tämä vaikutus perustuu pikemminkin Italian Corte di Cassazionen oikeuskäytäntöön vuodesta 1989. Tämä oikeuskäytäntö on yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Bellone antaman tuomion perusteella yhteisön oikeuden vastainen. Tämän vuoksi näyttäisi siltä, että Pretore di Brescian velvollisuutena on ratkaista pääasian riita tulkitsemalla Italian lakia toisella tavalla, joka on direktiivin 86/653/ETY mukainen. Tätä päätelmää tukee se seikka, kuten jo aikaisemmin mainittiin, että Corte di Cassazione on esitettyään ennakkoratkaisupyynnön yhteisöjen tuomioistuimelle muuttanut oikeuskäytäntöään siten, että lain nro 204 mukaisen rekisteröitymisen laiminlyönnistä ei enää seuraa Italian lain mukaan edustussopimuksen mitättömyys. [34]

37. Tämän päätelmän valossa yhteisöjen tuomioistuimen ei ole tarpeen vastata Pretore di Brescian kysymyksiin, jotka koskevat perustamissopimuksen vapaata liikkuvuutta koskevia määräyksiä. Tämän vuoksi en pidä tarpeellisena esittää ratkaisuehdotusta näiden kysymysten osalta.

32 — Ks. esim. yhdistetyt asiat C-74/95 ja C-129/95, X, tuomio 12.12.1996 (Kok. 1996, s. I-6609, 23 ja 24 kohta).

33 — Ks. vastaavasti ratkaisuehdotukseni edellä alaviitteessä 15 mainituissa yhdistetyissä asioissa C-304/94, C-330/94, C-342/94 ja C-224/95, Tombesi ym., ratkaisuehdotuksen 37 kohta.

34 — Ks. edellä 5 kohta.

Ratkaisuehdotus

38. Tämän vuoksi olen sitä mieltä, että yhteisöjen tuomioistuimen tulisi ratkaista asia seuraavasti:

1) Jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta 18 päivänä joulukuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 86/653/ETY vastaisia ovat kansalliset säännökset, joiden mukaan edustussopimuksen pätevyyden edellytyksenä on kauppaedustajan merkitseminen asianmukaiseen rekisteriin.

2) Kansallisen tuomioistuimen tulee kansallista lakia soveltaessaan tulkita sitä niin pitkälle kuin mahdollista direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta direktiivin päämäärä saavutetaan.